

Sendt som email til nst@nst.dk

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Forslag til indsatsprogram for perioden 2016-2021 for supplerende foranstaltninger i vandløb i hovedvandopland 1.5 - Randers Fjord

Dato: 06-10-2014

Hermed fremsendes følgebrev til det samlede forslag for hovedvandopland Randers Fjord.

Sagsnr.: 14/9571
Sagsbehandler: vpaa5

De enkelte kommuner i oplandet har politisk godkendt den del af forslaget, der ligger i hjemkommunen.

Forslag til indsatsprogram, forslag til supplerende indsatser samt kommentarer til de foreslåede indsatser er indberettet i "Web-Gis til indberetning af kommunernes og vandrådenes forslag til indsatsprogrammer". Endvidere er der i Web-Gis indberettet kommentarer til enkelte vandløb og spærringer, hvor der ikke er foreslået en indsats.

Forslaget til indsatsprogram for Randers Fjord-oplandet indeholder forslag til vandløbsindsatser, der vil medføre målopfyldelse for 340 km vandløb, sanering af 52 spærringer og etablering af 1 okkerrensingsanlæg. Forslaget holder sig inden for den statsligt udmeldte økonomiske ramme for hovedvandoplandet.

Der er foreslået væsentligt flere indsatser end den statslige ramme foreskriver. Det skyldes hovedsageligt, at der i høj grad er anvendt billige omkostningseffektive virkemidler, og at indsatsen overvejende er foreslået i små og mellemstore vandløb. Den kommunevise fordeling af de foreslåede indsatser følger nogenlunde kommunernes aftalte fordeling ud fra indsatsbehovet i den enkelte kommune. Det største enkeltprojekt er fjernelse af spærringen i Gudenåens hovedløb ved Vestbirk Vandkraftværk i Horsens Kommune.

Rammeregnskab for hovedopland 1.5 Randers Fjord fremgår af nedenstående tabel.

	Kommunernes indberetning	Hovedvandsoplandsramme
Økonomi (kroner)	53.431.722	53.433.600
Okkerrensingsanlæg (stk.)	1	0
Længde (km)	340,483	127
Spærringer	52	19

De enkelte kommuner i oplandet har selv foreslået supplerende indsatser i Web-Gis hvor det er fundet relevant, idet der ikke er fastlagt en statslig ramme herfor. For hovedvandopland 1.5 er det kun Favrskov Kommune, der har foreslået supplerende indsatser uden for indsatsprogrammet. De supplerende indsatser udgør 6 km. vandløbsindsatser og 31 spærringsindsatser.

Kommentarer til vandløb og spærringer hvor der ikke er foreslået en indsats, drejer sig om forhold af faktisk karakter.

Nærværende notat er udformet som et procesnotat, der gennemgår procesforløbet i forbindelse udarbejdelse af forslag til indsatsplan og vandrådets involvering. Vandrådets afsluttende samlede udtalelse inkl. mindretalsudtalelser til Miljøministeren er udskilt i et særskilt notat. Notatet er vedlagt som bilag 1. Endelig er kommunernes bidrag til den miljørapport, som Naturstyrelsen skal udarbejde vedlagt som bilag 2.

Baggrund

I lov om vandplanlægning er fastlagt at landets kommuner under inddragelse af vandråd for hvert hovedopland skal udarbejde forslag til konkrete indsatser til forbedring af de fysiske forhold i vandløbene for perioden 2016-2021. Forslaget skal sendes til miljøministeren senest den 7. oktober 2014, så vandområdeplanerne kan være færdige og vedtaget 22. december 2015, således at de planlagte indsatser kan realiseres i løbet af 2016-2021.

Sammen med forslaget skal kommunerne desuden bidrage med oplysninger til den miljørapport, som miljøministeren skal udarbejde efter reglerne i lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Endelig skal kommunerne hver i sær godkende den del af forslaget, der ligger i hjemkommunen, før sekretariatet sender det samlede forslag til miljøministeren.

Statens rammer for udvælgelse af indsatser i oplandet til Randers Fjord

I februar 2014 offentliggjorde Naturstyrelsen basisanalysen. Basisanalysen er et samlet overblik over tilstanden i vandmiljøet, som angiver foreløbige miljømål, hvilke trusler vandmiljøet er underlagt, samt en analyse af den forventede tilstand i 2021, ud fra den allerede planlagte og kendte indsats. For vandløb er der angivet foreløbige miljømål relateret til vandløbets smådyr, fisk og planter. I basisanalysen er opgjort, at der i vandløbene i oplandet til Randers Fjord er 93 spærringer og 959 km vandløb, der er i risiko for ikke at opfylde målsætningen i 2021.

Den 7. april 2014 offentliggjorde Naturstyrelsen rammerne for det videre arbejde med forslag til indsatsprogram for perioden 2016-2021. For oplandet til Randers Fjord skal mindst 19 spærringer fjernes og de fysiske forhold skal forbedres i mindst 127 km vandløb. Den tilhørende økonomiske ramme er 53,4 mio. kr.

Kommunerne har mulighed for, ud over at foreslå indsatser svarende til den udmeldte økonomiske ramme for hovedvandoplandet, at foreslå yderligere supplerende indsatser til gennemførelse i anden planperiode. Sådanne forslag til yderligere indsatser vil indgå i regeringens overvejelser om det endelige indsatsniveau og økonomisk ramme for vandløbsindsatsen.

Den 7. april offentliggjorde Naturstyrelsen også et prissat virkemiddelkatalog. Forslag til indsatser skal sammensættes på baggrund af de 16 virkemidler, der er nævnt i virkemiddelkataloget. Hvert virkemiddel og kombinationer er prissat med enhedspriser i

kr./km pr. type vandløb. Priserne er vejledende og er bl.a. baseret på erfaringstal fra kommunerne. De endelige priser afhænger af lokale forhold og fastlægges først i forbindelse med gennemførelsen af de enkelte projekter.

Organisering af arbejdet

Viborg Kommune har p.t. formandsskabet for Gudenåkomiteen. Kommunen er på den baggrund, af kommunerne i oplandet, udpeget som sekretariatskommune for de 13 kommuner i oplandet til Randers Fjord. Sekretariatet har nedsat et vandråd og koordineret samarbejdet om opgaven mellem kommunerne i oplandet.

Vandråd

Efter lov om vandplanlægning skal kommunerne nedsætte et vandråd for hvert hovedvandopland, med det formål at øge interessentinddragelsen. Sekretariatet har nedsat Vandrådet for Randers Fjord oplandet i overensstemmelse med bekendtgørelsen for området. Rådet består af 20 personer plus suppleanter fra relevante landsdækkende og lokale organisationer. Vandrådets konkrete opgave er, at rådgive kommunerne i udarbejdelsen af forslag til indsatsprogram for vandløbsindsatser for 2016-2021. Repræsentanter for kommunalbestyrelserne i oplandet har ikke deltaget i Vandrådet for Randes Fjord.

Der er afholdt 4 vandrådsmøder plus en besigtigelse af forskellige vandløbstyper. Vandrådsmøderne har været præget af en god og konstruktiv tilgang til opgaven og vandrådet har medvirket til at kvalificere kommunernes beslutningsgrundlag.

Samarbejde mellem kommunerne

Sekretariatet har nedsat en teknikergruppe med repræsentanter fra kommunerne i oplandet. Teknikergruppen har holdt 2 møder og et arbejdsseminar.

Inddragelse af lokale arbejdsgrupper

Hvis der har været en ønske derom i den enkelte kommune, har det været muligt at oprette lokale arbejdsgrupper under vandrådene. Der er ikke oprettet lokale arbejdsgrupper i alle oplandskommuner. De fleste kommuner har brugt kommunens Grønne Råd til forankring af en lokal proces.

Kommunernes rammer for udvælgelse af indsatser

For hvert hovedvandopland skal kommunerne indbyrdes fordele den statsligt udmeldte økonomiske ramme mellem sig. Efter offentliggørelsen af de statslige rammer har teknikergruppen fra oplandskommunerne opstillet en række fælles principper for udvælgelse af indsatser. Principperne har indgået i det videre arbejde sammen med tilbagemeldinger fra vandråd og arbejdsgrupper. Hovedlinjerne i principperne var:

- Flest muligt km vandløb skal forbedres inden for den økonomiske ramme
- Indsatsen skal resultere i målopfyldelse ud fra anvendelse af de mest omkostningseffektive virkemidler
- Spærringssanering foregår som udgangspunkt nedefra og opad i vandløbssystemerne. Dog ses der på helheden. Væsentlige nøglespærringer længere oppe i vandløbssystemer kan prioriteres højt
- Indsatsen fordeles kommunevist ud fra indsatsbehov i den enkelte kommune

Inddragelse af vandråd

Vandrådet har ved 2. vandrådsmøde den 24. april 2014 givet sine anbefalinger til udvælgelse af indsatser. Vandrådet havde følgende anbefalinger til udvælgelse af indsatser:

- Der bør prioriteres naturlige vandløb med et godt fald, helhed og sammenhæng i indsatsen for vandløbsrestaurering og ophævelse af spærringer.
- Spærringer bør som udgangspunkt fjernes fra den nedstrøms ende og de spærringer der åbner for adgang til flest km gode vandløb bør prioriteres.
- Det kan være styrende for indsatsen, at den skal gavne vigtige indikatorarter (fisk og smådyr).
- Plantning af træer bør ikke prioriteres som virkemiddel
- Sandfang er et vigtigt virkemiddel

Kommunernes udkast til indsatsprogram

Efter tilbagemeldingen fra vandråd og evt. arbejdsgrupper har de enkelte kommuner udarbejdet et udkast til indsatsprogram ud fra fordelingen af indsatser, lokalkendskab og faglig viden og under hensyntagen til de fastsatte principper og tilbagemeldinger. Efterfølgende har kommunerne i fælleskab sammensat et færdigt udkast til indsatsprogram til forelæggelse for vandrådet.

De foreslåede indsatser for perioden 2016-2021 er valgt ud fra en forudsætning om at alle indsatser i 1. planperiode er gennemført. Hvis denne forudsætning ikke holder, forventes det, at Naturstyrelsen afklarer, hvordan kommunerne skal håndtere problemstillingen.

Teknikergruppen havde følgende bemærkninger til de foreslåede indsatser:

- De foreslåede indsatser er udpeget med fokus på kvalitetselementerne smådyr og fisk.
- Som kvalitetselement er planter først implementeret i 2013 ved anvendelse af DVPI (Dansk Vandløbs Plante Indeks). For dette kvalitetselement mangler data p.t. på en lang række vandløbsstationer. Derfor og på grund af kommunernes manglende erfaring med planteindekset, er de foreslåede indsatser kun i begrænset omfang møntet på planter.
- De foreslåede indsatser ligger overvejende i små og mellemstore vandløb. Flere formodet dyre indsatser i store vandløb er dermed udsendt til 3. planperiode. Som følge af, at vandplanerne rummer nye kvalitetselementer til bedømmelse af målopfyldelse, er der en vis faglig usikkerhed i kommunerne om hvilken indsats der skal til for at sikre målopfyldelse i store vandløb. Desuden er der flere steder uafklarede statslige vådområdeprojekter der gør det vanskeligt at angive en indsats.
- Ændret vandløbsvedligeholdelse er ikke med i virkemiddelkataloget. Det er på den baggrund vanskeligt at se, hvilke(t) virkemiddel fra kataloget der kan anvendes på en given lokalitet hvor målet samlet set ikke er opfyldt, men de fysiske forhold er gode og målsætningen er opfyldt for fisk og smådyr.
- Anvendelse af virkemidlerne "plantning af træer" og "etablering af sandfang" kan være et problem i private vandløb, da det ikke er endeligt afklaret om der er lovhjemmel til at gennemføre indsatserne. Det forventes, at Naturstyrelsen afklarer dette.

- Sanering af spærringen ved Vestbirk Vandkraftværk har høj prioritet som nøgleindsats. Selv om projektet er dyrt, er naturforbedringen bl.a. i form af fri passage til 193 km vandløb samt genskabelse af en ca. 5 km lang strækning af Gudenåen med de oprindelige fysiske forhold intakte så væsentlig, at projektet vurderes meget omkostningseffektivt. Desuden burde fremkommeligheden være stor, da arealerne er statsejede og der er synergi med andre projekter.

Vandrådets stillingtagen til kommunernes udkast til indsatsprogram

Ved 3. vandrådsmøde den 12. juni 2014 blev forslag til det samlede indsatsprogram for oplandet til Randers Fjord præsenteret for Vandrådet.

Hovedkonklusionen var, at vandrådet var godt tilfreds med det fremlagte forslag og ikke havde grundlag for at anfægte de foreslåede indsatser. Der var tilfredshed med at der er fundet flere km vandløbsstrækninger og spærringer end udmeldt i Naturstyrelsens ramme og med udvælgelsen af den store indsats ved Vestbirk Vandkraftværk.

Kommunerne arbejdede derfor videre med det udkast, der blev fremlagt ved mødet med inddragelse af de opmærksomhedspunkter vandrådet tilkendegav.

Opmærksomhedspunkter til indsatsprogrammet:

- Generelt ser kommunernes prioriteringer ud til at være i orden, inden for de givne rammer. Vandrådet ønsker dog at påpege at materialet (kort, oversigter m.v.), som sekretariatet har fået stillet til rådighed af Naturstyrelsen til vandrådets arbejde, ikke har været fyldestgørende, idet det ikke har været muligt for vandrådet at se de samme oplysninger som kommunerne. For næste planperiode bør der, for at kvalificere vandrådets arbejde, være flere udtræksmuligheder og bedre adgang til at se "ind bagved" i Naturstyrelsens planlægningsværktøj for andre end kommunens medarbejdere.
- Tidsfristerne for arbejdet har været alt for stramme.
- Virkemidlet plantning af træer bør anvendes med omtanke, og er ikke egnet i større vandløb.
- Det bør sikres, at spærringer i de nederste dele af vandløb er prioriteret, hvis muligt.
- Naturstyrelsen skal vejlede kommunerne med hensyn til hvordan de skal håndtere situationen, hvis forudsætningen om at alle 1. planperiodes indsatser er gennemført ved udgangen af 2015 viser sig ikke at holde.

Opmærksomhedspunkter uden for indsatsprogrammet:

- Vandløbsvedligeholdelse bør indgå i virkemiddelkataloget for næste planperiode
- Nogle vandløbsstrækninger / spærringer, hvor der kan være behov for en indsats, kan ikke indgå i indsatsprogrammet

4. og sidste vandrådsmøde

Ved det sidste vandrådsmøde den 25. september 2014 blev vandrådet præsenteret for kommunernes politisk godkendte forslag til indsatsprogram. Desuden kom vandrådet med sin samlede udtalelse inkl. mindretalsudtalelser til Miljøministeren. Udtalelsen fremgår af bilag 1. Samtidig besluttede Vandrådet at udsende en pressemeddelelse om rådets arbejde.

Efter sidste vandrådsmøde har to af de deltagende organisationer i vandrådet (Landbrug og Fødevarer samt Dansk Landbrug Midt- Østjylland) foreslået en tilføjelse om EU til vandrådets udtalelse om spærringen ved Tange. Ændringsforslaget begrundes med, at EU indgik i det oprindelige udkast til udtalelse, som de to organisationer indsendte. Organisationerne har videre tilkendegivet, at det er af afgørende betydning for landbruget, at ændringen kommer med i udtalelsen. Sekretariatet har efterfølgende undersøgt om ændringsforslaget kunne accepteres af hele vandrådet. Dette var ikke tilfældet. Udtalelsen er derfor fastholdt som besluttet ved vandrådsmødet. Ændringsforslaget fra Landbrug og Fødevarer samt Dansk Landbrug Midt- Østjylland indgår som en mindretalsudtalelse.

Bidrag til miljørapport (SMV)

Kommunerne skal bidrage til den miljørapport, som Naturstyrelsen skal udarbejde. Sekretariatet har udarbejdet et udkast til bidrag til miljørapport for hovedoplandet. Udkastet har været forelagt oplandskommunerne. Bidraget tager ikke udgangspunkt i de enkelte indsats, idet kommunernes forslag til indsats er angivet på et overordnet niveau, da programmet ikke skal foregribe den detaljerede udmøntning og vurdering af konsekvenserne af indsatsen efter sektorlovgivningen.

Som anbefalet af Naturstyrelsen tager bidraget i stedet udgangspunkt i at beskrive de sandsynlige væsentlige indvirkninger på miljøet for de virkemidler, der indgår i forslaget. De enkelte kommuner har haft mulighed for at supplere teksten, hvis der er indsats der afviger i forhold de indvirkninger på miljøet, der fremgår af den generelle beskrivelse. Bidraget til miljørapport fremgår af bilag 2.

Politisk behandling i kommunerne

I løbet af juli – september 2014 har der været politisk stillingtagen til hjemkommunens del af forslaget til indsatsprogram. Resultatet heraf ses i nedenstående oversigt.

Kommune	Beslutning	Dato for Beslutning	Evt. bemærkning
Randers	Byrådet tiltræder: <ul style="list-style-type: none"> at Randers Kommunes del af forslag til indsatsprogrammer godkendes 	1. september 2014	
Favrskov	Byrådet beslutter at: <ol style="list-style-type: none"> Favrskov Kommunes del af forslaget til indsatsprogram godkendes. Favrskov Kommune kan godkende Randers Fjord-oplandets bidrag til miljørapport uden yderligere tilføjelser. Favrskov Kommune har følgende nedenstående supplerende bemærkning til forslag til indsatsprogram: <p><i>"Favrskov Kommune skal udover forslag til vandløbsindsatsen gentage, at kommunen forventer, at staten snarest muligt - på</i></p> 	23. september 2014	

	<p><i>baggrund af Gudenåens nationale betydning samt bestemmelserne i EU's vandrammedirektiv - påtager sig det økonomiske og planmæssige ansvar for at sikre fri kontinuitet (faunapassage) i Gudenåen ved Tangeværket. Gudenåen er Danmarks længste vandløb og eneste flod. Gudenåen løber igennem og har vandløbsstrækninger i hele 13 kommuner, og det er meget utilfredsstillende, at der stadig ikke er fri passage for faunaen i størstedelen af hovedløbet i et så nationalt betydende vandløb. Tidligere muligheder for løsninger heraf er udskudt igen og igen de sidste årtier, og det er Favrskov Kommunes holdning, at der bør findes en løsning snarest muligt og senest i vandområdeplanlægningsperioden 2016-2021.</i></p> <p><i>Løsningen af spærringsforholdene bør indeholde følgende elementer:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>• Tange Sø skal bevares i en form, der sikrer de rekreative interesser for flest mulige af borgerne omkring søen</i> <i>• Faunapassagen skal udformes som et tilstrækkeligt langt og bredt omløbsstryg, der modtager tilstrækkelige mængder af Gudenåens nuværende vandføring til at sikre fri op- og nedstrøms passage og maksimal overlevelse for alle fiskearter samt de bedst mulige gyde-, opvækst- og overlevelsesforhold for laksefisk. En stor stabil vandføring i omløbsstryget skal ligeledes medvirke til at sikre normale og stabile vandstandsforhold nedenfor Tangeværket, således at kommunerne nedstrøms Tange Sø har mulighed for at kunne genskabe oprindelige gyde- og opvækstarealer for blandt andet laksefisk til glæde for naturen, rekreative-, turist- og lystfiskermæssige interesser."</i> 		
Viborg	<p>Byrådet beslutter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • at Viborg Kommunes del af forslaget til indsatsprogram godkendes • at Viborg Kommune foreslår, at der i virkemiddelkataloget indarbejdes mulighed for øget vandløbsvedligeholdelse 	3. september 2014	

Silkeborg	Plan-, Miljø- og Klimaudvalget beslutter: <ul style="list-style-type: none"> at godkende Silkeborg Kommunes del af forslag til indsatsprogrammer (for hovedvandoplandene Randers Fjord, Århus Bugt, Nissum Fjord, Ringkøbing Fjord og Limfjorden) 	11. august 2014	Beslutningskompetencen ligger hos Plan-, Miljø- og Klimaudvalget
Skanderborg	Byrådet vedtager: <ul style="list-style-type: none"> at godkende forslag til indsatsplan for vandplan II for hovedvandoplandene Randers Fjord, Aarhus Bugt og Horsens Fjord 	3. september 2014	
Horsens	Teknik- og Miljøudvalget beslutter: <ul style="list-style-type: none"> at Horsens Kommunes del af forslaget til indsatsprogrammet godkendes 	20. august 2014	Beslutningskompetencen ligger hos Teknik- og Miljøudvalget
Hedensted	Byrådet godkender: <ul style="list-style-type: none"> de samlede indsatsprogrammer for Hedensted Kommune i oplandene til Lillebælt/Jylland, Ringkøbing Fjord, Randers Fjord og Horsens Fjord at indsatsprogrammerne forelægges de respektive Vandråd og sendes til Naturstyrelsen med Vandrådenes eventuelle bemærkninger 	27. august 2014	
Vejle	Byrådet godkender at: <ul style="list-style-type: none"> forslag til de samlede indsatsprogrammer for Vejle Kommune i oplandene til Lillebælt/Jylland, Ringkøbing Fjord, Vadehavet, Randers Fjord og Horsens Fjord vedtages og sendes til Naturstyrelsen 	17. september 2014	
Norrdjurs	Byrådet godkender: <ul style="list-style-type: none"> at forslag til indsatsprogram for hovedvandopland Djursland og Randers Fjord i Norrdjurs Kommune godkendes 	19. august 2014	
Syddjurs	Udvalget for natur, teknik og miljø godkender: <ul style="list-style-type: none"> forslag til indsatsprogram for hovedvandopland Randers Fjord i Syddjurs Kommune godkendes 	11. august 2014	Beslutningskompetencen ligger hos Udvalget for natur, teknik og miljø
Aarhus	Byrådet vedtager: <ul style="list-style-type: none"> at forslag til indsatsprogram for vandløb godkendes 	10. september 2014	
Odder	Ingen indsats i oplandet til Randers Fjord		
Ikast-Brande	Ingen indsats i oplandet til Randers Fjord		

Afsluttende tekniske bemærkninger

- Teknikergruppen finder, at indberetning via Web-Gis er en væsentlig forbedring i forhold til processen i 1. vandplanperiode. Der er dog plads til forbedringer af adgangs-, udtræks- og udskriftsmuligheder m.v. Det opfordres til at kommunerne inddrages i videreudvikling af Web-Gis.
- Naturstyrelsen har den 18. juni 2014 sendt et brev til sekretariatskommunerne. Brevet præciserer bl.a. at de foreslåede indsatser skal sikre målopfyldelse i form af god tilstand i hele det vandområde, der omfattes af et forslag til indsats. Teknikergruppen finder det på den baggrund væsentligt at understrege, at det her er en væsentlig forudsætning at overvågningsprogrammets målestationer er repræsentative for det aktuelle vandområde, således at der tages højde for naturgivne variationer i faldforhold, bundforhold og andre fysiske parametre.
- Nogle vandløb som i basisanalysen er i risiko for ikke at opfylde målsætningen i 2021 fremgår ikke i Web-Gis. Teknikergruppen finder det bør fremgå, hvorfor alle risikovandløb ikke fremgår i Web-Gis. Sandsynligvis gælder problemstillingen også for spærringer. De enkelte spærringer kan imidlertid slet ikke ses i basisanalysen.
- Naturstyrelsen har den 30. juni 2014 igangsat en supplerende høring af indsatserne i 1. vandplanperiode (2009-2015). I det nyeste udkast til 1. generations vandplaner er der foreslået fjernet indsatser på strækninger, som ved udarbejdelse af indsatserne i 2. generations vandplanerne kan være forudsat gennemført. Det har ikke været muligt indenfor den fastlagte tidsplan for udarbejdelse af indsatserne i 2. generations vandplanerne at tage højde for de ændrede forudsætninger.

Med venlig hilsen

Jørgen Jørgensen
Chef for Natur og Vand

Bilag:

- Bilag 1 – Vandrådets samlede udtalelse inkl. mindretalsudtalelser til Miljøministeren
- Bilag 2 – Bidrag til Naturstyrelsens miljørapport

Kopi er sendt til:

- kommunerne i oplandet til Randers Fjord
- vandrådets medlemmer og suppleanter